

Doniyor kitobi — Oltmishinchi bo‘lim

Doniyorning ibodati va sakkizinchi saltanatning siri: oxirgi kunlarga oid vahiy

Jeff Pippenger

2024-01-24

Vahiyning o‘n yettinchi va o‘n sakkizinchi boblarida bir farishta Yuhannoga papalik ustidan chiqariladigan hukm haqidagi vahiyi keltiradi. Uning yakuniy hukmining tafsilotlarida Muqaddas Kitob bashoratidagi shohliklar tasvirlangan.

Va mana hikmatga ega bo‘lgan aqlidir. Yetti bosh — ayol o‘tirgan yetti tog‘dir. Va yetti podshoh bordir: beshtasi qulagan, biri bor, boshqasi esa hali kelmagan; va u kelganida, oz muddat qolishi kerak. Va bo‘lgan, hozir yo‘q bo‘lgan maxluqning o‘zi sakkizinchisidir, u yettitadandir va halokatga ketur. Vahiy 17:9–11.

Yuhanno ruhiy jihatdan 1798-yilga olib borildi; o‘sha yerda unga papalik ayolini ko‘targan hayvondagi yetti bosh — yetti shoh ekani bildirildi. Muqaddas Kitob bashoratida shoh — saltanatdir, saltanat esa bosh hamdir. 1798-yilda besh saltanat qulagan edi va bittasi o‘sha paytda hukm surayotgan edi. Yettinchi saltanat esa hali kelajakda edi va u o‘nta shoh bilan ifodalangan edi. So‘ng Yuhannoga sakkizinchi saltanat yettilikdan bo‘lgan papalik hayvoni ekani ma‘lum qilindi. Papalik beshinchi saltanat edi va u o‘limli jarohat olgan edi; shu bois, uning o‘limli jarohati tuzalgach, u yettilikdan bo‘lgan sakkizinchi boshga aylanadi.

Doniyorning ikkinchi bobida ilk to‘rtta shohlik Bobil, Midiya-Forsiya, Yunoniston va Rimdir. Bu to‘rtta so‘zma-so‘z shohlik, shuningdek, to‘rtta ruhiy shohlikni ham ifodalaydi va birgalikda ular Vahiy kitobining o‘n yettinchi bobidagi sakkizta podshohni, ya‘ni boshlarni aniqlab beradi, chunki Iso har doim bir narsaning oxirini uning boshlanishi orqali tasvirlaydi. Doniyorning ikkinchi bobi Muqaddas Kitob bashoratidagi shohliklar haqida ilk bor zikr etilgan joydir, Vahiy kitobining o‘n yettinchi bobi esa oxirgisidir, shuning uchun ular o‘zaro muvofiq bo‘lishi kerak, chunki Xudo hech qachon o‘zgarmaydi.

1798-yilda qulagan beshinchi shohlik ma‘naviy Bobil, ya‘ni papalik edi. 1798-yilda hokimiyatda bo‘lgan oltinchi shohlik, Midiyaliklar va Forslarning ikki shoxli shohligi orqali timsollangan ikki shoxli shohlik edi. 1798-yilda hali kelmagan o‘nta shohdan tashkil topgan yettinchi shohlik esa, Iskandar Zulqarnaynning bir dunyo hukumatiga timsollangan bir dunyo hukumatidir. Yetti boshdan bo‘lgan sakkizinchi bosh esa, o‘limli yara olgan, biroq o‘sha o‘limli yara tuzalgach yana yashagan beshinchi shohlik edi.

Buyuk fohishaning hukmi Yakshanba qonuni inqirozining “soati”da sodir bo‘ladi; ya‘ni bu Qo‘shma Shtatlardagi Yakshanba qonuni bilan boshlanib, insoniyat uchun inoyat muddati yopilguniga qadar tarix davomida davom etadigan bir davrdir. O‘sha “soat”da, Doniyorda “bu shohlarning kunlari” deb belgilangan davrda, Xudo O‘z Shohligini o‘rnatadi. O‘sha “soat”da keyingi yomg‘ir yog‘dirilmoqda.

“Keyingi yomg‘ir pok bo‘lganlar ustiga yog‘moqda — shunda hamma uni avvalgidek qabul qiladi.

“To‘rt farishta qo‘yib yuborganlarida, Masih O‘z shohligini o‘rnatadi. Qo‘ldan kelgan barcha ishni qilayotganlardan boshqasi keyingi yomg‘irni qabul qilmaydi.” Spalding and Magan, 3.

So‘nggi yomg‘irning yog‘ilishi bosqichma-bosqichdir, chunki u hukmga muvofiq keladi, hukm esa bosqichma-bosqichdir. Millerchilar o‘zlari Doniyor kitobining ikkinchi bobidagi haykalning oyoqlari davrida yashayotganliklarini tushungan edilar. Ular Rim oxirgi yer yuzidagi shohlik ekaniga ishongan edilar va bunda haq edilar, ammo ularning tushunchasi cheklangan edi.

“Bu podshohlarning kunlari” haqiqatan ham Rim shohligining tarixida uchraydi, biroq bu butparast yoki papalik Rimining tarixi emas; bu zamonaviy Rimning tarixidir. Milleriyalar butparast va papalik Rimini bitta shohlik sifatida qo‘llaganlar va shunday qilish jarayonida ular Yahudoning so‘nggi shohi (Sidqiyo) haqidagi Hizqiyo kitobidan olingan bir parchadan o‘z tushunchalarini qo‘llab-quvvatlash uchun foydalanganlar.

Va sen, Isroilning harom bo‘lgan yovuz shahzodasi, kuni kelgan, gunohga nihoya yetadigan paytda, Egamiz Xudo shunday deydi: Salla yechib tashlansin, toj olib qo‘yilsin; bu avvalgidek bo‘lmaydi: past bo‘lganni yuksaltir, baland bo‘lganni esa past qil. Men uni ag‘daraman, ag‘daraman, ag‘daraman; va u endi bo‘lmaydi, toki unga haqli bo‘lgan Zot kelguncha; va Men uni Unga beraman. Hizqiyol 21:25–27.

Sidqiyodan boshlab, hukmronlik qilish “haqqi O‘ziga tegishli” bo‘lgan Masihga olib boradigan uchta saltanat “ag‘darib tashlanishi” kerak edi. Bobil, Midiya-Fors va Yunonistonning barchasi Rim saltanatigacha qulatilar edi, va o‘sha to‘rtinchi saltanatning tarixi davomida Masih kelib, bir saltanat barpo etar edi. U aynan shunday qildi.

“Xalqni halokat sari tez yetaklayotganlar orasida eng avvali ularning shohi Zidqiyo edi. U payg‘ambarlar orqali berilgan Egamizning maslahatlarini butunlay tark etib, Navuxadnazar oldidagi minnatdorlik qarzini unutib, Isroil Xudosi Egamiz nomi bilan qilgan sodiqlik haqidagi tantanali qasamini buzib, Yahudo shohi sifatida payg‘ambarlarga, o‘ziga yaxshilik qilgan homiysiga va o‘z Xudosiga qarshi bosh ko‘tardi. O‘z donoligining behudaligida u yordam so‘rab Isroil farovonligining qadimiy dushmani tomon yuzlandi, “ulardan otlar va ko‘p xalq berishlari uchun Misrga o‘z elchilarini yuborib.”

““U ravnaq topadimi?” — deb so‘radi Rabbiy, shu tariqa har bir muqaddas omonatga tubanlarcha xiyonat qilgan kishi haqida; ‘bunday ishlarni qiluvchi qochib qutuladimi? Yoki ahdni buzib, xalos bo‘ladimi? Men tirik ekanman, — deydi Parvardigor Egamiz, — albatta, uni shoh qilgan podshoh yashaydigan joyda, qasamini u mensimagan va ahdini buzgan o‘sha podshoh bilan birga, Bobilning o‘rtasida u o‘ladi. Na Fir‘avn o‘zining qudratli lashkari va ulkan to‘dasi bilan urushda unga yordam bera oladi: ... chunki u ahdni buzib qasamni mensimadi; mana, u qo‘l bergan edi, ammo shu ishlarning barchasini qildi, u qochib qutulmaydi.’ Hizqiyol 17:15–18.”

“«Harom qilingan fosiq shahzoda» uchun so‘nggi hisob-kitob kuni yetib kelgan edi. «Sallaingni olib tashla, — deb farmon berdi Egamiz, — va tojni yechib ol». Yahudoga yana

shohga ega bo'lishga faqat Masihning O'zi O'z shohligini barpo etganidan keyingina ijozat berilishi kerak edi. «Men uni ag'daraman, ag'daraman, ag'daraman», — Dovud xonadoni taxti to'g'risidagi ilohiy farmon shunday edi; «va u endi bo'lmaydi, to o'sha unga haqdor bo'lgan Zot kelgunicha; va Men uni Unga beraman». Hizqiyo 21:25–27.” Payg'ambarlar va shohlar, 450, 451.

Miller haq edi, ammo uning tushunchasi cheklangan edi, chunki Masih odamlar orasida yurganida barpo etgan Shohlik yakuniy yer yuzidagi Shohlik emas edi. Butparast Rim shohligidan keyin hali yana to'rtta shoh bo'lishi kerak edi. Shunga qaramay, Masih xochda “inoyat” Shohligini barpo etdi, biroq bu Shohlik Vahiy o'n yettidagi o'n shoh kunlarida barpo etilmadi, va u keyingi yomg'ir davrida ham barpo etilmadi. Masih oxirgi kunlarda barpo etadigan Shohlik esa Uning “ulug'vorlik” Shohligidir. Opa Uayt bu ikki Shohlikning har ikkalasi haqida ham to'g'ridan-to'g'ri so'z yuritadi.

Millerchilar Masih to'rtinchi shohlik tarixi davomida bir shohlikni barpo etganini tushungan edilar va bu borada ular haq edilar, ammo ularning tushunchasi cheklangan edi. To'rtinchi shohlik tarixida Masih “inoyat” shohligini o'rnatdi, sakkizinchi shohlik tarixida esa U O'zining “ulug'vorlik” shohligini o'rnatdi. U “inoyat” shohligini o'rnatgan tarixiy davrda Muqaddas Ruh Hosil bayramida to'kildi. Hosil bayrami U O'zining “ulug'vorlik” shohligini o'rnatadigan tarixda keyingi yomg'irning to'kilishini timsollaydi.

Pentekostning xabari Masihning tom ma'nodagi tirilishi haqidagi xabar edi. Keyingi yomg'irning xabari esa, hech bo'lmaganda qisman, bashoratli topishmoqda ifodalangan ramziy tirilish haqidagi xabardir; unda yettitadan bo'lgan sakkizinchi mavjudot vahshiy hayvonda, shuningdek yer vahshiy hayvonining ikki shoxida ado bo'ladi. To'rtinchi va sakkizinchi shohliklar Masih O'z shohligini o'rnatadigan joylardir.

Shogirdlar tomonidan Rabbiyning nomi bilan e'lon qilingan xabar har jihatdan to'g'ri edi va u ishora qilgan voqealar ayni o'sha paytda sodir bo'layotgan edi. “Vaqt to'ldi, Xudoning Shohligi yaqinlashdi”, — ularning xabari shunday edi. Doniyor 9 dagi “vaqt”ning — Masihga, “Moylangan Zot”ga qadar davom etishi lozim bo'lgan oltmish to'qqiz haftaning — nihoyasida, Masih Iordanda Yahyo tomonidan suvga cho'mdirilganidan keyin Ruhning moylanishini qabul qilgan edi. Ular yaqinlashgan deb e'lon qilgan “Xudoning Shohligi” esa Masihning o'limi bilan barpo etildi. Bu shohlik, ularga ishontirilganidek, yer yuzidagi bir saltanat emas edi. Shuningdek, u “butun osmon ostidagi shohlik va hukmronlik hamda shohlikning ulug'vorligi Oliy Zot azizlari xalqiga beriladigan” kelajakdagi, o'lmas shohlik ham emas edi; o'sha abadiy shohlikda “barcha hukmronliklar Unga xizmat qiladi va Unga itoat etadi”. Doniyor 7:27. Muqaddas Kitobda qo'llanganidek, “Xudoning Shohligi” iborasi ham inoyat shohligini, ham ulug'vorlik shohligini ifodalash uchun ishlatiladi. Inoyat shohligi Pavlus tomonidan Ibroniylarga maktubda ko'rsatiladi. “Bizning zaifliklarimizga hamdard bo'la oladigan” rahmdil Shafoatchi bo'lgan Masihga ishora qilganidan so'ng, havoriy shunday deydi: “Shunday ekan, marhamat topishimiz va o'z vaqtida yordam beruvchi inoyatni qabul qilishimiz uchun inoyat taxtiga dadillik bilan yaqinlashaylik.” Ibroniylarga 4:15, 16. Inoyat taxti inoyat shohligini anglatadi; chunki taxtning mavjudligi shohlikning mavjudligini nazarda tutadi. Masih O'zining ko'plab masallarida inson qalblari ustida ilohiy inoyatning amalini

ifodalash uchun “osmon shohligi” iborasini qo‘llaydi.

“Demak, ulug‘vorlik taxti ulug‘vorlik shohligini ifodalaydi; va bu shohlik Najotkorning quyidagi so‘zlarida tilga olinadi: ‘Inson O‘g‘li O‘z ulug‘vorligida va barcha muqaddas farishtalar U bilan birga kelganida, U O‘z ulug‘vorligi taxtiga o‘tiradi; va Uning huzuriga barcha xalqlar jam qilinadi.’ Matto 25:31, 32. Bu shohlik hali kelajakdadir. U Masihning ikkinchi kelishigacha barpo etilmaydi.

“Inoyat shohligi inson qulagan zahoti, aybdor inson zotini qutqarish rejasi tuzilganda ta’sis etildi. Shundan keyin u Xudoning niyatida va va’dasi bilan mavjud edi; va imon orqali odamlar uning fuqarolari bo‘lishlari mumkin edi. Biroq u Masihning o‘limigacha amalda barpo etilmadi. Najotkor yer yuzidagi xizmatini boshlab qo‘yganidan keyin ham, insonlarning qaysarligi va noshukurligidan horib, Kalvariya qurbonligidan ortga chekinishi mumkin edi. Getsemaniyada g‘am-anduh kosasi Uning qo‘lida titrar edi. U hatto o‘sha paytning o‘zidayoq peshonasidan qonli terni artib, aybdor inson zotini o‘z gunohlari ichida halok bo‘lishga tashlab qo‘yishi mumkin edi. Agar U shunday qilganida, qulagan insonlar uchun hech qanday qutqarilish bo‘lmas edi. Ammo Najotkor O‘z jonini topshirib, so‘nggi nafasi bilan: ‘Bajarildi’, deb nido qilganida, ana o‘shanda qutqarilish rejasining amalga oshishi kafolatlandi. Edenda gunoh qilgan juftlikka berilgan najot va’dasi tasdiqlandi. Ilgari Xudoning va’dasi bilan mavjud bo‘lgan inoyat shohligi ana o‘shanda barpo etildi.”

“Shunday qilib, Masihning o‘limi — shogirdlar o‘z umidlarining butunlay barbod bo‘lishi deb qaragan ayni hodisa — o‘sha umidni abadiy ravishda qat’iy qilib qo‘ygan narsa edi. U ularga shafqatsiz bir umidsizlik olib kelgan bo‘lsa-da, u ularning e’tiqodi to‘g‘ri bo‘lganining dalilidagi cho‘qqi edi. Ularni motam va noumidlikka to‘ldirgan hodisa Odam Atoning har bir farzandi uchun umid eshigini ochgan va unda barcha asrlar davomida Xudoning barcha sodiq bandalarining kelajak hayoti hamda abadiy saodati mujassam bo‘lgan hodisa edi.”

“Cheksiz rahm-shafqatning maqsadlari, hatto shogirdlarning hafsalasi pir bo‘lishi orqali ham, o‘z bajo bo‘lishiga yetib borayotgan edi. Ularning qalblari, ‘hech bir inson so‘zlamagandek’ so‘zlagan Zotning ta’limotidagi ilohiy inoyat va qudrat tomonidan zabt etilgan bo‘lsa-da, Iso uchun bo‘lgan muhabbatlarining sof oltiniga dunyoviy mag‘rurlik va xudbin intilishlarning past qotishmasi ham aralashib ketgan edi. Hatto Fisih oqshomida, o‘sha tantanali soatda, ularning Ustozi allaqachon Getsimani soyasiga kirib borayotgan paytda ham, ular orasida ‘qaysi biri ulug‘roq deb hisoblanishi haqida tortishuv’ bor edi. Luqo 22:24. Ularning nigohi taxtga, tojga va shon-shuhratga qadalgan edi, holbuki ularning ro‘parasida bog‘ning sharmandaligi va iztirobi, hukm zali, Golgota xochi yotar edi. Ularning qalb mag‘rurligi, dunyoviy shon-shuhratga bo‘lgan tashnaligi ularni o‘z davrlarining soxta ta’limotiga shu qadar mahkam yopishib olishga, Najotkorning O‘z shohligining haqiqiy tabiatini ko‘rsatuvchi hamda O‘zining iztirobi va o‘limini oldindan ko‘rsatuvchi so‘zlarini esa e’tiborsiz qoldirishga olib kelgan edi. Va ana shu xatolar ularni tuzatish uchun yo‘l qo‘yilgan sinovga — o‘tkir, ammo zarur sinovga — olib keldi. Garchi shogirdlar o‘z xabarlarining ma’nosini noto‘g‘ri tushungan va kutganlarining amalga oshishini anglay olmagan bo‘lsalar-da, ularga Xudo tomonidan berilgan ogohlantirishni va’z qilgan edilar, va Rabbii ularning imonini mukofotlab, itoatkorliklarini sharaflaydi. Ularga tirilgan Rabbilarining ulug‘vor xushxabarini barcha

xalqlarga e'lon qilish vazifasi ishonib topshirilishi kerak edi. Ularni ana shu ishga tayyorlash uchun, o'zlariga shu qadar achchiq tuyulgan tajribaga yo'l qo'yilgan edi." The Great Controversy, 347, 348.

Vahiy kitobida "donolikka ega bo'lgan aql" "bir odamning soni"ni hisoblaydi va "u odam" ayni paytda yettidan bo'lgan sakkizinchi shohlik ekanini anglaydi. "Gunoh odami" yer yuzining shohlari va savdogarlari ustidan hukmronlik qiladigan sakkizinchi shohlikning boshidir; yetti jamoat quvg'in tahqiridan qochish uchun ular bilan qo'shiladi, va u ko'p suvlar ustida o'tirgandir.

Va u menga dedi: "Sen ko'rgan, fohisha o'tirgan suvlar xalqlar, olomonlar, millatlar va tillardir." Vahiy 17:15.

"Gunoh odami" siyosiy, moliyaviy, diniy va fuqaroviy dunyo ustidan hukmronlik qiladi; hamma insonlar esa, maxluq ustidan, uning surati, uning tamg'asi va uning nomining soni ustidan g'alabaga erishganlardan tashqari, uning hukmronligi ostidadir.

Va men olovga qorishgan shishadek bir dengizni ko'rdim; va yirtqich hayvon ustidan, uning surati ustidan, uning belgisi ustidan va uning ismining soni ustidan g'alaba qozonganlar Xudoning arfalari bilan shishadek dengiz ustida turar edilar. Va ular shunday deb, Xudoning quli Musoning qo'shig'ini va Qo'zining qo'shig'ini kuylaydilar: "Ey Qodir Egamiz Xudo, Sening ishlaring ulug' va ajoyibdir; ey azizlarning Shohi, yo'llaring adolatli va haqiqatdir." Vahiy 15:2, 3.

Iso Masihning Vahiyi muhrsizlanganda, "bilimning ortishini" anglaydigan "donolar" shunday kishilardirki, ular "aql-farosat"ga ega bo'lib, "mahluqning sonini hisoblaydilar; chunki bu insonning sonidir; va uning soni olti yuz oltmish oltidir." Bu "aql-farosat" Iso biror bashoratni muhrsizlaganda doimo sodir bo'ladigan uch bosqichli sinov jarayonining bir qismini ifodalaydi. Shu sababli ular "uning ismining soni" ustidan "g'alaba qozonganlari" qayd etilgan.

G'alabaga erishish — sinovdan o'tish demakdir, va "dono" hamda "anglaydiganlar" 666 soni bilan bog'liq bo'lgan g'alabaga erishadilar; oyat, shuningdek, sakkizta shohlik borligini va sakkizinchisi yettitadan ekanini ham ko'rsatadi. O'sha "sir" Doniyor kitobining ikkinchi bobida ifodalangan, chunki Doniyorning ibodati "sir"ni anglash uchun edi. Sakkizta shohlik borligi, sakkizinchi shohlik esa yettitadan ekani va o'sha shohlikning soni 666 ekani haqidagi vahiy — Doniyor ibodati orqali qo'lga kiritgan narsa sifatida tasvirlangan sirning o'zidir, va Doniyor Xudoning oxirgi kunlaridagi "donolar"ni ifodalaydi.

Doniyor oxirgi kunlarning "dono"larini ifodalaydi; ularga Doniyor ikkinchi bobining muhrdan ochilgan siri berilgandir, va o'sha sirning mazmuni shundan iboratki, Muqaddas Kitob bashoratidagi shohliklarga doir so'nggi va birinchi ishora — bu suratda sakkizta shohlik borligidir. Bu vahiy Doniyor ikkinchi bobiga oid Millerchilar tushunchasini tasdiqlaydi, ammo u anglangach, o'n karra yorqinroq porlaydi. Uning o'n karra yorqinligi "dono"lar g'alaba qozonadigan bir sinovni ifodalaydi, chunki yettitadan bo'lgan sakkizinchi shohlik, ajdaho, maxluq va soxta payg'ambaridan iborat uch tomonlama ittifoq bo'lgan oltinchi shohlikning o'zidir. Binobarin, ajdaho, maxluq va soxta payg'ambar — barchasi oltinchi shohlikdir va birgalikda 666 ni ifodalaydi.

Navuxadnazar Doniyor kitobining ikkinchi bobidagi vahiy orqali sinovdan o'tkazildi va u bu sinovdan o'ta olmadi. Doniyorning ikkinchi bobida Doniyor haykalning siri sinovidan o'tadigan "donolar"ni ifodalaydi. Uchinchi bobda esa Navuxadnazar ayni o'sha sinovdan o'ta olmaydigan yovuzlarni ifodalaydi. Navuxadnazar, birinchi saltanatning birinchi shohi sifatida, oxirgi saltanatning oxirgi shohini ifodalaydi. Shunday ekan, u yetti jamoat anglab yetadigan bashoratdagi shaxs — "gunoh odami"ni ifodalaydi. Inson oltinchi kuni yaratildi, shuning uchun olti soni insoniyatning sonidir. Navuxadnazarning soni — olti. Navuxadnazar 666 sonining sinovidan o'ta olmadi va oxirgi kunlarning yovuzlarini ifodaladi. Gunoh odamining ramzi sifatida, uning soni — olti.

Shoh Navuxadnazar oltindan bir but yasadi; uning bo'yi oltmish tirsak, eni esa olti tirsak edi. Uni Bobil viloyatidagi Dura tekisligida o'rnatdi. Doniyor 3:1.

Oltin butning bo'yi oltmish gaz, eni olti gaz edi va uni soni olti bo'lgan Navuxadnazar yasatgan edi. Bu but ikkinchi bobdagi butning nuri qarshisida isyon bilan tiklandi; va butning uch karra tavsifi, Navuxadnazarning soni olti ekanini tushunganingizda, olti, olti, oltiga tenglashadi.

Biz bu tadqiqotni keyingi maqolada davom ettiramiz.

"Abadiy davom etishi kerak bo'lgan bir imperiya va sulolani barpo etish fikri, yer yuzidagi xalqlar uning qudratli qo'llari qarshisida tura olmagan o'sha buyuk hukmdorga nihoyatda kuchli ta'sir qildi. Cheksiz shuhratparastlik va xudbin kibrdan tug'ilgan bir g'ayrat bilan u bu ishni qanday amalga oshirish haqida donishmandlari bilan maslahatlashishga kirishdi. Ulkan haykal haqidagi tush bilan bog'liq ajoyib ilohiy inoyatlarni unutib; Isroil Xudosi O'zining xizmatkori Doniyor orqali o'sha haykalning ma'nosini ravshan qilib berganini, hamda ayni shu talqin bilan bog'liq holda saltanatning buyuk kishilari sharmandali o'limdan qutqarilganini ham unutib; o'z qudrati va ustunligini o'rnatish istagidan boshqa hamma narsani chetga surib, podshoh va uning davlat maslahatchilari mumkin bo'lgan har qanday yo'l bilan Boburni eng oliy maqomga ko'tarishga va uni hammaning umumiy sadoqatiga loyiq deb e'tirof ettirishga urinishga qat'iy qaror qildilar.

"Xudo yer yuzidagi xalqlar uchun O'z niyatini podshohga ham, xalqqa ham ochib bergan ramziy ifoda endi insoniy qudratni ulug'lashga xizmat qildirilishi kerak edi. Doniyorning talqini rad etilishi va unutilishi lozim edi; haqiqat noto'g'ri talqin qilinib, noo'rin qo'llanilishi kerak edi. Osmon tomonidan insonlar ongiga kelajakdagi muhim voqealarni ochib berish uchun belgilangan ramz, endi Xudo dunyo qabul qilishini istagan bilimning tarqalishiga to'sqinlik qilish uchun ishlatilishi kerak edi. Shu tariqa, shuhratparast odamlarning hiyla-nayranglari orqali Shayton inson zotiga doir ilohiy maqsadni barbod qilishga urinayotgan edi. Insoniyatning dushmani bilar ediki, xatodan xoli haqiqat najot berishda qudratli kuchdir; ammo u o'zini ulug'lash va odamlarning rejalarini ilgari surish uchun qo'llanganda, yovuzlik kuchiga aylanadi."

"O'zining boy xazinalaridan Nebuxadnazar umumiy qiyofasi jihatidan vahiyda ko'rilgan tasvirga o'xshash, faqat u yasalgan modda borasidagi birgina jihatdan farq qiladigan ulkan oltin haykal yasattirdi. O'zlarining butparast ma'budlarining hashamatli tasvirlariga odatlangan bo'lsalar-da, xaldeylar ilgari hech qachon balandligi oltmish tirsak, eni olti tirsak bo'lgan,

mana shu qadar ta'sirchan va ulug'vor porloq haykalni yaratmagan edilar. Butparastlik umumiy ravishda hukm surgan bir yurtida Boburning? go'zalligi, ulug'vorligi va qudratini ifodalovchi Dura tekisligidagi bu go'zal va bebaho haykal sajda obyekti sifatida muqaddas qilinishi ajablanarli emas. Shunga muvofiq chora ko'rildi, va bag'ishlanish kuni har bir kishi haykal oldida egilib, Bobil hokimiyatiga bo'lgan oliy sadoqatini namoyon etishi lozimligi haqida farmon chiqarildi." Payg'ambarlar va Shohlar, 504, 505.